

Sonoryczność קול יהוה: w Psalmie 29(28)

*Przebieg poszczególnych wydarzeń
zależy nie od jakichś bliżej nieokreślonych potęg
lecz jest ściśle uzależniony od Jahwe,
który podczas teofanii „przybywa”,
jest obecny oraz działa w świecie i historii.*

ks. Henryk Witczyk,
Teofania w Psalmach, s. 187

Przeprowadzając kwerendę bibliograficzną Psalmu 29(28) można dostrzec, że dominującym zagadnieniem podejmowanego studium jest jego pochodzenie, datacja i zależność kulturowa lub jej brak od literatury kananejskiej (ugaaryckiej). Bramy dyskusji w tej kwestii otwarł Harold Louis Ginsberg podczas XIX Kongresu Orientalistycznego, który miał miejsce w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie, w dniach 23–29 września 1935 r. Wskazał on wtedy na związek Ps 29(28) z poezją fenicką¹. Rok później opowiedział się już za bezpośrednim pochodzeniem tego psalmu od kananejskiego kultu Baala. Utwór

¹ Por. H.L. GINSBERG, *A Phoenician Hymn in the Psalter*, w: *Atti del XIX Congresso Internazionale degli Orientalisti. Roma, 23–29 settembre 1935*, Roma 1938, s. 472–476.

ku czci tegoż bożka miał zostać zmodyfikowany i dedykowany ku czci Jahwe². Od tego okresu badania nad pochodzeniem Ps 29(28) przybrały dwa kierunki: pierwszy – odrzucający tezę Ginsberga, łącząc ten utwór z późniejszymi pismami prorockimi (np. Za 9,14), mądrościowymi (np. Hi 37,1-5) oraz sytuacją społeczno-polityczną narodu wybranego i datując go na okres po niewoli babilońskiej, aż do ery Aleksandra Wielkiego. Drugi – w różnym stopniu przyjmujący tezę Ginsberga, podkreśla specyficzną metrykę i paralelizm repetycyjno-klimaktyczny, niespotykany w takim nasileniu w Biblii, a częsty w poezji Kanaanu oraz uderzające podobieństwo pomiędzy funkcjami Baal-Hadada w mitologii kananejskiej, a działaniem Jahwe³. Emilia Ehrlich, szczegółowo przedstawiając stan tych badań, nieco humorystycznie, ale bardzo trafnie, podsumowała tę prezentację:

Z zestawienia podanych wyżej tytułem przykładu hipotez na temat Ps 29 wynikałoby, że są podstawy, aby przyjąć jego powstanie w okresie „od epoki średniego brązu” aż po czasy Aleksandra Wielkiego; że oddziaływałyby na niego wpływy „egipskie i akkadyjskie”, „kananejsko-fenickie” lub też czysto izraelskie-proroków, Księgi Joba; jego gatunek literacki, to po prostu „hymn”, „opisowy” lub „rozkazujący”, albo liturgiczny; „opis teofanii” czy też „pieśń zwycięstwa”, „polemika ze środowiskiem kananejskim”, a nawet parodia jego religijnego stylu⁴.

Im więcej hipotez i rozbieżnych opinii na dany temat, tym mniej wiemy w interesującej nas kwestii, dlatego w bogactwie i różnorodności stanowisk dotyczących pochodzenia i datacji tego psalmu, bardzo cenny jest pogląd, który przedstawił Antoni Tronina:

Analiza filologiczna i teologiczna psalmu nie potwierdza jednak hipotezy o jego kananejskim oryginale. Raczej trzeba uznać polemiczny charakter tego hymnu wobec kultu Baala powszechnego w Izraelu. Chociaż temat burzy jest obecny w całym Ps 29, nie ma w nim mowy o deszczu dającym płodność ziemi. Tej funkcji kananejskiego bóstwa wegetacji Izraelici nie mogli przenieść na Boga Przymierza. Polemika podkreśla tu – podobnie jak autor Ps 68 czy Sdz 5 – raczej niszczącą

² Por. TENŻE, *Kitve Ugarit*, Jerusalem 1936, s. 129 nn.

³ Por. E. EHRlich, *Stan badań nad Ps 29*, Ruch Biblijny i Liturgiczny 27 (1974) 4–5, s. 198–202.

⁴ *Tamże*, s. 204.

Sonoryczność קֹל יְהוָה w Psalmie 29(28)

moc burzy, w której Jahwe objawia swą władzę nad przyrodą. Osnowa psalmu (ww. 3-9b) pochodzi z terenów północnych, gdyż w Jerozolimie kult Baala był nieznanymi. Autor hymnu posłużył się obrazami epifanii Baala, jakich przykłady znamy z Ugarit.⁵

W czasach najnowszych dyskusja na ten temat praktycznie ucichła. Wydaje się, że w kwestii tej powiedziano już bardzo wiele. Psalm ten doczekał się również opracowań egzegetyczno-teologicznych⁶ oraz szczegółowych analiz jego kluczowego zagadnienia „głosu Jahwe” (קֹל יְהוָה)⁷. Jedną z cech קֹל יְהוָה jest sonoryczność, którą nadaje całemu utworowi⁸. Cecha ta wytycza również kierunek niniejszego studium.

1. Przekład Psalmu 29(28)⁹

¹ Psalm Dawida

Ofiarujcie Jahwe, synowie Boży,
ofiarujcie Jahwe chwałę i potęgę.

⁵ A. TRONINA, *Kananejskie tło Psalmu 29*, Roczniki Teologiczno-Kanoniczne 36 (1989) 1, s. 41; zob. także: TENŽE, *Bóg przybywa ze Synaju. Staroizraelskie formuły teofanijne a początki religii Izraela*, Lublin 1989, s. 88–89, 98–99.

⁶ Zob. np. J.-L. CUNCHILLOS, *Estudio del Salmo 29. Canto al Dios de la fertilidad-fecundidad. Aportación al conocimiento de la Fe de Israel a su entrada en Canaan*, Institucion San Jeronimo 6, Valencia 1976; E. PAX, *Studien zur Theologie von Psalm 29*, *Biblische Zeitschrift* 6 (1962) 1, s. 93–100. Jest również przytaczany w opracowaniach dotyczących Nowego Testamentu – zob. np. B. URBANEK, *Rola głosu Jezusa w dziele Objawienia. Studium z teologii Ewangelii według św. Jana*, *Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach* 50, Katowice 2009, s. 246–247 (w odniesieniu do J 11,38–44).

⁷ Zob. np. H. WITCZYK, „Pokorny wołał, i Pan go wysłuchał” (Ps 34,7a). *Model komunikacji diafanicznej w Psalmach*, Lublin 1997, s. 74–84; J.-L. CUNCHILLOS, *Estudio del Salmo 29*, s. 199–256.

⁸ Por. L. ALONSO SCHÖKEL, C. CARNITI, *Salmos. Traducción, introducciones y comentario*, Verbo Divino, Estella (Navarra) 2014⁵, t. I, s. 460; G. RAVASI, *Il libro dei Salmi. Commento e attualizzazione*, *Lettura Pastorale della Bibbia*, Bologna 2002⁹, t. I (1–50), s. 530 (wydanie polskie: *Psalmy*, cz. 2 (22–68 /wybór), tłum. K. Stopa, Zgłębiać Biblię, Kraków 2007, s. 116).

⁹ Tłumaczenie własne na podstawie K. ELLIGER, W. RUDOLPH, H.P. RÜGER (red.), *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, Stuttgart 1990⁴.

² Ofiarujcie Jahwe chwałę Jego imieniu
w odświętnych szatach¹⁰ złożcie hołd Jahwe.

³ **Głos Jahwe** (יהוה קול) ponad wodami,
Bóg chwały zagrzmiął,
Jahwe ponad wielkimi wodami!

⁴ **Głos Jahwe** (יהוה קול) pełen mocy,
głos Jahwe (יהוה קול) pełen majestatu!

⁵ **Głos Jahwe** (יהוה קול) łamie cedry,
Jahwe łamie cedry Libanu!

⁶ Sprawia, że Liban podskakuje jak cielę,
a Sirion podobnie jak młody bawół.

⁷ **Głos Jahwe** (יהוה קול) przesywa płomieniami ognia.

⁸ **Głos Jahwe** (יהוה קול) zawirowuje pustynią,
Jahwe zawirowuje pustynią Kadesz.

⁹ **Głos Jahwe** (יהוה קול) wprawia w drzenie dęby,
przetrzebia lasy¹¹,
a w Jego świątyni wszyscy wołają „chwała!”

¹⁰ Jahwe zasiadł ponad wodami potopu,
Jahwe zasiadł jako król na wieki.

¹¹ Jahwe udzieli potęgi swojemu ludowi,
Jahwe obdarzy swój lud błogosławieństwem pokoju.

2. Dźwięczność יהוה קול w Psalmie 29(28)

W bogatym polu semantycznym leksemu lAq znajdujemy między innymi następujące terminy: „grzmot”, „grom”, „wrzawa”, „hałas”, „głos”¹². Ich wspólną cechą semantyczną jest dźwięk. Sam leksem lAq jest rzeczownikiem

¹⁰ Inaczej LXX: ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ – „na świętym dziedzińcu Jego” – A. RAHLFS (red.), *Septuaginta. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes*, vol. 1–2, Stuttgart 1979, *ad locum*.

¹¹ Możliwy również przekład: „Głos Pana wprawia w drzenie łanie, powoduje przedwczesny poród kozic (muflonów)”.

¹² Por. קול, w: L. KOEHLER, W. BAUMGARTNER, J.J. STAMM, *Wielki słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu*, P. DEC (red. nauk. wyd. pol.), Prymasowska Seria Biblijna 30, Warszawa 2008, t. II, s. 151–153.

Sonoryczność קול יהוה w Psalmie 29(28)

dźwiękonaśladowczym (onomatopeja), swoim brzmieniem naśladuje zjawiska, które opisuje. Tak też jest on najczęściej przekładany w analizowanym psalmie, odrzucając tym samym tezę Curta Petersa, jakoby termin *laq* pełnił w nim funkcję interiekcji – słowa „wrzuczonego” w tekst („oto!”), którego celem jest zwrócenie uwagi¹³.

Dominujący dźwięk, narzucony przez *laq*, rozprzestrzenia się jak echo po całym psalmie (= ziemskim świecie): כבוד (w. 1.2.3.9); בַּפֶּחַח (w. 4); לְבָנוֹן (w. 5.6); שָׁרִיף (w. 6); כָּמוֹ (w. 6 /2x/); לְהַבּוֹת (w. 7); יְחֻלֵּל (w. 9); אֵילֹת (w. 9); יְאֵרֹת (w. 9). Dźwięczność tego psalmu, chociaż z już nieco mniejszą intensywnością, możemy również usłyszeć w słowach w liczbie mnogiej, które rymują się z הָרְעִים (w. 3) – רַבִּים עַל־מִים (w. 3); אַרְזִים (w. 5); רְאִים (w. 6) oraz w doborze słów wersu 9c: כָּבוֹד [...] כָּלוּ וּבְהִיכָלוּ פָּלוּ Fenomeny te pozwalają określić ten psalm jako muzyczną kompozycję werbalną¹⁴.

Wyrażenie קול יהוה w Psalmie 29(28) występuje siedmiokrotnie, a jego umiejscowienie tworzy część centralną hymnu:

Prolog	Wezwanie do oddania czci Jahwe (w. 1b-2)
Część centralna	Głos Jahwe nad wodami (w. 3-4) – 3 razy קול יהוה Głos Jahwe nad górami (w. 5-6) – 1 raz קול יהוה Głos Jahwe nad pustynią (w. 7-9b) – 3 razy קול יהוה
Epilog	Opis majestatu i dobroci Boga (wersy 9c-11)

Wyraźnie widocznym (słyszalnym) środkiem stylistycznym w psalmie są powtórzenia. Dominuje Boże imię (יהוה), które zostało przywołane aż osiemnastokrotnie. Oprócz powtórzeń terminów, psalmista zastosował również powiązanie konstrukcji myślowej. Zabiera jedno lub kilka słów z danej syntagmy i powtarza je dodając jakiś nowy element. Dostrzegamy to w prologu psalmu (w. 1b-2)¹⁵:

A	Ofiarujcie	A'	Ofiarujcie	A''	Ofiarujcie/złóście
B	Jahwe	B'	Jahwe	B''	Jahwe
C	synowie Boży	D	chwałę i potęgę	E	hołd

¹³ Por. C. PETERS, *Hebräisches סלא קול Interjektion*, *Biblica* 20 (1939), s. 288–293.

¹⁴ Por. L. ALONSO SCHÖKEL, C. CARNITI, *Salmos*, s. 463.

¹⁵ Por. G. RAVASI, *Psalmy*, s. 105. Szczegółowo zjawisko to opisuje E. ZURRO, *Procedimientos iterativos en la poesía ugarítica y hebrea*, *Biblica et Orientalia* 43, Roma 1987, s. 122–128.

W części centralnej utworu zjawisko to zachodzi przez powtórzenia קול יהוה. Wyrażenie to, umiejscowione na początku kolejnych wersów (anafora), łączy się z określonymi obszarami przyrody.

Powtórzenie zostało zastosowane także w epilogu. Dwukrotnie użyty czasownik *byy*” (w. 10) wskazuje na postawę siedzącą Jahwe. Bóg zasiadł ponad całą wspaniałością natury jest jej absolutnym i niezmiennym królem. Człowiek jest tylko częścią tej natury, ale szczególnie umiłowaną przez Boga. Władca obdarza go dwoma darami: potęgą¹⁶ i pokojem (w. 11). W ostatnich wersach symfonia dźwięku i obrazu otrzymuje pełne pokoju tonacje.

2.1. Oddziaływanie קול יהוה na różne obszary natury

Tłumacząc termin *laq* jako „grzmot”, „grom”, czyli jako zjawisko związane z burzą i odnosząc go do konkretnych miejsc, otrzymujemy efekt muzyczny, metaforę artysty wyśpiewującego swoją monumentalną i silnie oddziaływającą na odbiorców arię¹⁷. Jego „koncerty” są dawane w trzech miejscach, na trzech imponujących scenach, wobec różnych grup słuchaczy¹⁸:

„*Wielkie wody*” (w. 3)

Wody te mogą definiować Morze Śródziemne oraz wody, które według ówczesnej wiedzy, znajdowały się nad firmamentem nieba (zob. Rdz 1,7-8; Ez 26,19)¹⁹. Psalmista nie opisał wprost reakcji רבים רבים, przekazał prawdę

¹⁶ Termin *z[o* („potęga”, „siła”) w Ps 29(28) wykorzystano dwukrotnie. Wpierw odnosi się on do Boga (w. 1), a następnie do człowieka (w. 11). Jahwe obdarza lud swoją potęgą.

¹⁷ „Możemy wręcz powiedzieć, że psalmista pojmuje grzmot jako symbol głosu Boga, który objawiając Jego transcendentną i nieogarnioną tajemnicę wkracza w rzeczywistość stworzoną z taką mocą, że wstrząsa nią i budzi grozę, ale w swoim najgłębszym znaczeniu jest słowem pokoju i ładu” – JAN PAWEŁ II, *Pan ogłasza z mocą swe słowo*, L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 237 (2001) 10, s. 18.

¹⁸ Por. J. WILK, *Psalm 29. O potędze, majestacie i dobroci Boga*, *Apostolstwo Chorych* 3(2017), s. 8–10; T. LORENZIN, *I Salmi. Nuova versione, introduzione e commento*, I Libri Biblici. Primo Testamento 20, Milano 2008³, s. 145; G. RAVASI, *Psalmy*, s. 128–135; S. ŁACH, *Księga Psalmów. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz – ekskursy*, Pismo Święte Starego Testamentu VIII/2, Poznań 1990, s. 198–199; A. TRONINA, *Bóg przybywa ze Synaju*, s. 95–98.

¹⁹ Por. J. ST. SYNOWIEC, *Pięćoksiąg. Wprowadzenie do Ksiąg: Rodzaju, Wyjścia, Księgi Liczb i Powtórzonego Prawa*, Kraków 2000, s. 20–21.

Sonoryczność קוֹל יְהוָה w Psalmie 29(28)

o panowaniu Jahwe nad nimi²⁰. Prawdę tę powtórzył w w. 10a: „Jahwe zasiadł ponad wodami potopu”. Powtórzenie to pośrednio może obrazować reakcję „wielkich wód”, a jest nią całkowita uległość wobec Jahwe, który ujarzmił wziębrane wody potopu.

„Cedry Libanu” (w. 5)

Liban to najwyższe i najbardziej znane pasmo górskie Syrii, przekraczające wysokość 3000 m n.p.m., o ośnieżonych przez cały rok szczytach (stąd dosłana nazwa „Libanu” – „białe góry”). Przywołany przez psalmistę Sirion, to w nazewnictwie fenickim odpowiednik Hermonu – pasma górskiego w północnym Izraelu o najwyższym szczycie 2759 m n.p.m. Sformułowanie „Cedry Libanu” można również interpretować jako przysłowie, określające wyniosłość i trwałość (zob. np.: Ps 104,16; Iz 2,13).

Reakcja natury:

Została ona opisana za pomocą metafory. Dwa ówczesne symbole siły, potęgi, trwałości i luksusu – cedry i pasma górskie (zob. Ps 92,13; 104,16; Iz 2,13) – muszą zamilknąć wobec siły i potęgi (w. 1: עֲלֵ) głosu Jahwe. Słynne cedry Libanu łamią się na głos (grom) Boga, a nieruchome pasma gór otrzymały cechy animizacji: „Liban podskakuje jak cielę, a Sirion podobnie jak młody bawół” (w. 6).

„Pustynia Kadesz” (w. 8)

Topograficznie trudno jest umiejscowić ten teren, tym bardziej, że nazwa bardziej dotyczy miejscowości niż pustyni. Być może psalmista odniósł się do Kadesz jako miejsca na pustyni Paran, które wyznaczało południową granicę Kanaanu oraz stanowiło ważny odnośnik w historii narodu wybranego (zob. Lb 13,26).

Reakcja natury:

eksponuje całkowitą zależność, strach i brak możliwości uciszenia głosu, który „zawirowuje pustynią Kadesz” (w. 8) oraz „wprawia w drżenie dęby, przetrzebia lasy” (w. 9ab). Przekład יְהוָה יִחַשֵׁף יְאֵרֹת יְהוָה (w. 9ab) może również otrzymać formę opisu reakcji świata zwierzęcego: „wprawia w drżenie łanie, powoduje przedwczesny poród kozic (mufflonów)”. Obydwa przekłady wydają

²⁰ Por. H. Witczyk, „Pokorny wołał, i Pan go wysłuchał” (Ps 34,7a), s. 75, przyp. 80.

się być dopuszczalne i posiadają swoje filologiczno-kontekstualne racje²¹. Niezależnie jednak od wybranej opcji – drzenie świata roślinnego lub drzenie świata zwierzęcego – istota pozostaje taka sama: głos (grom) Jahwe silnie oddziałuje na odbiorców, wywołując ich przerażenie, które przybiera „soma-tyczne” objawy.

2.2. Przymioty קוֹל יְהוָה

Głos (grzmot) jest dźwiękiem, zjawiskiem fizycznym, w którym wyróżniamy barwę, skalę, ton, długość, intensywność i głośność. Swoje cechy posiada również w Ps 29(28) קוֹל יְהוָה. Nie są one przyrównane i zawężone do możliwości ludzkiego głosu, ale wynikają z istoty wszechmogącego Boga, będącego „królem na wieki” (w. 10), któremu przynależy wszelka chwała (w. 1-2).

Pierwszą cechą קוֹל יְהוָה w Ps 29(28) jest słyszalność tego głosu. Nie jest on doświadczeniem wewnętrznym, zachodzącym w głębi ludzkiej duszy (np. przez „dotyk mistyczny”), ale zjawiskiem dostępnym szerszemu gronu. Jego źródłem jest Bóg chwały (zob. np.: Ps 24,7-10; Dz 7,2), który הִרְעִים – „zagrzmiął”, „sprawił grzmot” (w. 3).

Głos Jahwe nie jest jednak zjawiskiem wyłącznie akustycznym. Jest dynamiczny, charakteryzujący się zdolnością do wywoływania skutków fizycznych, gdyż posiada swoją moc/siłę (כֹּחַ) (w. 4a). Z tej siły czerpią Serafinowie, których głos spowodował niegdyś w świątyni drzenie futryn drzwi oraz jej zady-mienie, co w prorockim uniesieniu utrwalił prorok Izajasz (6,4). Siła i moc קוֹל יְהוָה została zobrazowana w wersach 5-9. Siłę tej nie może oprzeć się żadne stworzenie.

Głos Jahwe to nie tylko siła. To równocześnie dostojeństwo, majestat, splendor (הִרְרָה) (w. 4b). Trzecia ta cecha uwydatnia piękno, ale i tajemniczość קוֹל יְהוָה (zob. Hi 37,1-5). Głos ten ma swoją „barwę”, a jest nią blask. Obydwie cechy (כֹּחַ i הִרְרָה) zostały poprzedzone przyimkiem B., który może być rozumiany jako tzw. b^e- *essentiae*, czyli jako cząstka wprowadzająca definicję emfatyczną. Dosłowny przekład tego wersu otrzymuje wtedy formę: „Głos Jahwe w mocy, głos Jahwe w majestacie”, a interpretacja קוֹל יְהוָה w ujęciu tej definicji przybiera postać: „głos Jahwe ma siłę gromu, jest błyskiem pełnym splendoru/światła”²². Wers ten odzwierciedla prawdę, że głos (grom)

²¹ Kwestia podwójnej możliwości przekładu w. 9ab jest analizowana praktycznie w każdym większym komentarzu *ad locum*, stąd nie ma potrzeby jego szerszego omawiania.

²² Por. H. WITCZYK, „Pokorny wołał, i Pan go wysłuchał” (Ps 34,7a), s. 75.

Sonoryczność קוֹל יְהוָה w Psalmie 29(28)

Jahwe, chociaż potężny i niszczący (co wykażą następne wersy), nie jest jednak głosem nienawiści Boga. Na Bliskim Wschodzie odgłos burzy łączono z życiodajnym deszczem, a w historii Izraela utożsamiano go z pomocą Boga dla Izraelitów, często zmagających się z wrogami (zob. np. Sdz 5,20-21; 2 Sm 5,24; Iz 30,30-31)²³.

Czwartym przymiotem קוֹל יְהוָה jest jego zdolność do łamania, roztrzaskiwania (שָׁבַר) /w. 5/. Psalmista uwydatnia jego destrukcyjne możliwości. Wszelka stabilność (symbolika cedrów i pasm górskich) (w. 6) wobec głosu (gromu) Jahwe przestaje być stabilnością. Głos Boga może nie tylko łamać twarde cedry, ale nawet przesuwac góry. Tego rodzaju głosu wiary oczekuje od człowieka Jezus Chrystus (zob. Mt 17,20).

Identyfikacja קוֹל יְהוָה z płomieniami ognia – „strzałami ognia” (לְהַבּוֹת אֵשׁ) /w. 7/ jest piątym przymiotem, który charakteryzuje zdolność do rozłupywania, ciosania, obrabiania. Tego rodzaju znaczenie posiada czasownik חָצַב, który w wersji tym określa działanie głosu Jahwe. Czasownik ten jest związany głównie z aktywnością kamieniarską (obróbką kamieni – zob. np. 1 Krn 22,2; Iz 10,15; 51,1). Łącząc go z vae לְהַבּוֹת otrzymujemy obraz siły i łatwości dogłębnego przenikania głosu Jahwe. Na jego drodze nie ostoї się żadna, nawet najtwardsza przeszkoda. Cechę tę, korzystając z metafory miecza, wykorzystał także autor Listu do Hebrajczyków, opisując naturę „słowa Boga” (o' lo, goj tou/ qeou/) (4,12). Tradycyjna interpretacja w. 7 podkreśla natomiast wojowniczą naturę Jahwe²⁴, co bardziej jest związane z militarną symboliką pioruna w kultach pogańskich, niż z samym psalmem.

Cecha szósta (zdolność do obracania, zawirowania) קוֹל יְהוָה wraz z siódmą (zdolność do odzierania, przetrzebienia) (w. 8-9ab) poszerza rozumienie i oddziaływanie potęgi Boskiego głosu. Psalmista dwukrotnie stosuje leksem חוּל, by podkreślić uległość pustyni wobec głosu Jahwe. Na Jego głos wpada ona w zawirowanie, wręcz „tańczy wkoło” (zob. Ps 87,7) w rytmie, który wyznacza jej i podaje boski głos (w. 8). To także uczucie strachu (zob. Jr 51,29; Ez 30,16) wobec potęgi Jahwe, która szczególnie mocno jest eksponowana w wersji 9a, gdzie psalmista po raz trzeci użył terminu חוּל. Dęby lub łanie²⁵ drżą na głos Jahwe. Majestat Boga chwały (w. 3), Jego głos nie pozostawia je nieporuszone. Kontakt z głosem (gromem) Jahwe zawsze udziela się Jego stworzeniom.

²³ Por. W. BOROWSKI, *Psalmy. Komentarz biblijno-ascetyczny*, Kraków 1983, s. 129.

²⁴ Por. P.C. CRAIGIE, M.E. TATE, *Psalms 1–50*, Word Biblical Commentary 19, Nashville 2004², s. 248.

²⁵ Interpretacja zależna od przyjętego wariantu tłumaczenia.

Ostatni przymiot **יְהוָה קוֹל**, potęguje poprzedni, gdyż wiąże się z odarciem, przetrzebieniem (**שָׁרַף**) lasów lub przedwczesnym porodem kozic (mufflonów)²⁶. Zawiera ideę trwałego uszkodzenia czegoś. Jak zbyt intensywny dźwięk może bezpowrotnie wpłynąć na narząd słuchu, ograniczając go lub pozbawiając dalszej możliwości percepcji dźwięków, tak potężny głos (grom) Jahwe może na trwałe wpływać na konkretne organizmy, naruszając ich pierwotne funkcjonowanie. Jest pewna tajemnica w tego rodzaju działaniu Boga, gdyż dokonuje się coś wbrew naturze tych istot, ale równocześnie jest to dopuszczone przez samą naturę (np. kataklizmy niszczące całe połacie lasów czy choroby albo niebezpieczeństwa powodujące ronicenia zwierząt). Trzeba stale pamiętać, że natura jest po stronie Stworzyciela, a nie stworzeń.

Wszystkie przymioty **יְהוָה קוֹל** wyłoniły się w kontekście burzy zachodzącej nad różnymi obszarami i bytami nieba i ziemi. W psalmie należałoby oczekiwać jeszcze uściślenia jakiejś cechy głosu (gromu) Jahwe w odniesieniu do człowieka. Tymczasem psalmista nie umiejscawia go pośród bezpośrednich uczestników aktywności burzy. Możemy go natomiast dostrzec w świątyni jerozolimskiej (w. 9c). Jest tam wtedy, gdy termin *lk'yhe* odniesiemy do tej budowli (zob. np.: 2 Krl 18,16; 23,4; Jr 7,4). Jeśli natomiast *lk'yhe* rozumiemy jako niebieski pałac Jahwe (zob. np.: Ps 11,4; Mi 1,2; Ha 2,20), to gromadzącą się w nim społecznością jest cały dwór niebieski. W obu tych miejscach utrzymuje się synchroniczny głos stworzeń, które nieprzerwanie składają hołd i wyrażają chwałę Jahwe (w. 9c). To kluczowa postawa stworzeń wobec Jahwe²⁷ – króla na wieki i dobroczyńcy ludzkości (w. 10-11).

Akord zamykający

Siedmiokrotnie użyte w Ps 29(28) wyrażenie **יְהוָה קוֹל** odzwierciedla burzę, jej siłę, groźbę, tajemnicę, głos (grzmoty, gromy). Psalmista opisał burzę rzeczywistą, a nie alegoryczną, z szybkim jej rozwojem i nagłymi zmianami scenarii. Ilość ukazanych miejsc oraz różnorodność scenarii zapewniają utworowi tempo. Równocześnie *passus* centralny psalmu, w którym znajduje się wyrażenie **יְהוָה קוֹל** (w. 3-9), przybrał postać wydarzenia muzyczno-scenicznego, z mistrzowskim wykorzystaniem efektów dźwiękowych i wizualnych.

²⁶ Interpretacja zależna od przyjętego wariantu tłumaczenia.

²⁷ Por. H.-J. KRAUS, *Psalms 1–59*, tłum. H.C. OSWALD, *A Continental Commentary*, Minneapolis 1993, s. 350.

Sonoryczność קוֹל יְהוָה w Psalmie 29(28)

Psalmista dostosował przyrodnicze koncepcje swojego świata do wyrażenia kultu Jahwe. Kluczowym dźwiękiem jest קוֹל, który na różnych scenach (nad wodami, górami i pustynią) głośno i dobitnie eksponuje potęgę burzy, co w języku teofanii podkreśla wszechmoc i majestat Jahwe. Nigdzie w Starym Testamencie nie jest On ukazany jako Bóg burz. Podobnie jest i w tym utworze. Obraz burzy, jej dźwięczność i skutki jakie ze sobą niesie, są jedynie formą wystąpienia, zjawienia się Boga, umożliwiające Jego „poznanie”.

Wyrażenie קוֹל יְהוָה nie pojawia się w psalmie ze stałą częstotliwością, lecz w nieprzewidywalnych interwałach. Podobnie jak grzmoty podczas burzy. Nie są one jednolite pod względem długości trwania oraz siły natężenia. Nie pojawiają się też w jednakowych odstępach czasowych. Analogicznie jest z „poznaniem” Boga. Jak burzy nie da się zamknąć w jednym schemacie działania, tak też Boga nie można ująć za pomocą jednego systemu myślowego czy powtarzalnego schematu działania. Dla ludów antycznych burza była tajemnicą, dlatego obrazowała tajemnicę i potęgę Boga. Dzisiaj już nią nie jest, ale nie oznacza to, że Bóg przestał być tajemnicą dla współczesnego człowieka.

Cechy gromu burzowego oraz realne i metaforyczne skutki jakie wywołuje (w. 3-9), są plastyczną formą pozwalającą określić przymioty Boga. Głos, chociaż jest doświadczeniem akustycznym, może generować wrażenia nie tylko psychiczne (np. przyjemne doznania podczas słuchania pięknej muzyki), ale i skutki fizyczne (np. lawiny śnieżne, będące rezultatem wstrząsów powietrza, wywołanych krzykiem). Cechy te posiada קוֹל יְהוָה. Autor natchniony ukazał ich siedem (słyszalność; moc/siła; majestat/splendor; zdolność do łamania, roztrzaskiwania; zdolność do rozłupywania, ciosania, obrabiania; zdolność do obracania, zawirowania; zdolność do odzierania, przetrzebienia). Głos Jahwe jest słyszalny i sprawczy. Na niebie i na ziemi nie ma stworzenia, które mogłoby przeciwstawić się jemu. Nie ma istoty, która nie byłaby pod wpływem i zasięgiem oddziaływania Bożego głosu.

Głos Boga wybrzmiewa i w naszych czasach:

W pewnej chwili zastanawiałam się o Trójcy Świętej, o istocie Bożej. Koniecznie chciałam zgłębić i poznać, kto jest ten Bóg... W jednej chwili duch mój został porwany jakoby w zaświaty, ujrzałam jasność nieprzystępną, a w niej jakoby trzy źródła jasności, której pojąć nie mogłam. A z tej jasności wychodziły słowa w postaci gromu i okrążały niebo i ziemię. Nic nie rozumiejąc z tego, zasmuciłam się bardzo. Wtem z morza jasności nieprzystępnej wyszedł nasz ukochany Zbawiciel w piękności

Janusz Wilk

niepojętej, z ranami jaśniejącymi. A z onej jasności było słycać głos taki: *Jakim jest Bóg w istocie swojej, nikt nie zgłębi, ani umysł anielski, ani ludzki.* Jezus mi powiedział: *poznawaj Boga przez rozważanie przymiotów Jego.*²⁸

Odpowiedzią na dźwięk siedmiokrotnego יהוה קול jest anielskie i ludzkie wołanie „chwała” (w. 1-2.9).

ks. Janusz Wilk

²⁸ F. KOWALSKA, *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej*, Warszawa 1995, nr 30.